

Egy rövid élet lenyomata

Csaknem lehetetlen objektíven írni valakiről, akinek művészete olyan közel áll hozzám, mint Fricsay Ferencé. Jobb, ha előre bevallom: ez a cikk rendkívül szubjektív, és sokkal inkább lemezeiről szól, mint róla, hiszen lemezeit ismerem, őt meg nem. Eközben próbálok képet festeni arról a zenei életről is, melyben élt és alkotott. Zenehallgató vagyok, nem életrajzíró, így nem vállalkozhatok arra, hogy részletesen taglaljam az életét, a személyiségét – bár abban a visszaemlékezések egyetértenek, hogy nagyon szeretni való és karizmatikus volt. Azt is be kell vallanom továbbá, hogy szinte lehetetlen összes felvételét ismerni. Nem ismerem pl. vele az Orfeo és Euridikét, valamint számos koncertfelvételét.

Előre szögezzük le: Fricsay nemcsak a magyar karmesterek közül az egyik kedvencem, hanem az abszolút kedvencek táborában is benne van. A magyarok közül Reiner Frigyes (és valamilyest Végh Sándor) tartozik még ide. Az azonban közös a nagy magyar karmester-generációban (mely minimum két nemzedéket jelent), hogy tagjai közül még az általam kevésbé kedveltek is rajta hagyták kezük nyomát az általuk vezetett híres együtteseken.

Forrás: Gramofon-archív

magyar karmesterekben valami közös? Zeneileg talán annyi, hogy mindegyiküket érdekelte a kortárs zene – de ez csak a mai világból nézve meglepő. Személyiségük viszont nagyon eltérő volt: a csendesen brutális Reiner, aki olyan dühös bikaként nézett a zenekarára, hogy senki sem mert hibázni. Az „üvöltő koponya” Solti vagy a legkedvesebb egyéniségű Végh Sándor, kiváló humorérzékkel... Nem hinném, hogy a magyar karmesterek karakterében, személyiségében, pedagógiai módszereiben találnánk bármi közöset – mégis képesek voltak a saját akaratak szerint formálni zenekaraikat. Mindegyikük egyéniség volt, így Fricsay is, cikkünk hőse.

Fricsay és kollégái – karmesterek és zenekarok

Reiner (1888–1963) a Pittsburgi Szimfonikus Zenekart, majd később a Bostoni Szimfonikusokat formálta, Fricsay együttese a berlini RIAS Zenekara volt (későbbi nevén a Berlini Rádió Szimfonikus Zenekara). Széll György (1897–1970) a Clevelandi Zenekarra volt nagy hatással (Cleveland lévén az amerikai magyarok fővárosa), Ormándy Jenő (1899–1985) egy másik magyar központban, Philadelphiában alkotott; Doráti Antal (1906–1988) előbb a Minneapolisi Szimfonikus Zenekarral, majd más együttesekkel, többek közt a saját Philharmonia Hungaricájával dolgozott, akikkel felvette pl. Haydn összes szimfóniáját. (Kései párhuzamként említhetjük Fischer Ádámot, aki az Osztrák-Magyar Haydn Zenekarral szintén elkészítette a maga Haydn-ciklusát.) Végh Sándor előbb koncertmestere, majd karmestere lett a salzburgi Mozarteum együttesének, a kevésbé ismert Somogyi László többek közt a Rochesteri Szimfonikusokra, illetve német és svájci együttesekre volt hatással. Mintha létezett volna egy budapesti iskola, ahol azt tanították, hogy kell jó zenekart csinálni. Ha viszont a hazai zenekarokat tekintjük, sajnos közöttük Fricsayék idejében sem volt annyi híres, amennyit ezek alapján elvárhatnánk. A hazai zenekarok színvonala különösen 1956 után messze alulmúlta a várakozásokat. Az egyetlen valamire való magyar karmester, aki nem távozott '56-ban, Ferencsik János igazi nagy zenész volt, de hiányzott belőle a vehemencia ahhoz, hogy zenekarait rendszeres és mély munkára kényszerítse, így a munkamorál sokszor itt is a kádári szintre süllyedt.

A Zeneakadémián persze találkozhattunk nagyszerű és nagy hatású tanáregyéniségekkel, akiktől az említettek tanultak. Közülük talán Weiner Leó és Kodály Zoltán a legfontosabb, habár ők (elsősorban) nem karmesterek voltak, viszont óriási befolyást gyakoroltak a kamarazenélésre. Ennek – pl. a vonósnegyes- és a hegedűjátéknak – tradíciói legalább Hubay Jenőig visszavezethetők. Ám van-e a nagy

Munkarajz, körülmények

Fricsay Ferenc 1914. augusztus 9-én, Budapesten született. Apja, Fricsay Richárd (1888–1961) volt talán a leghíresebb katonakarmester, akinek nevét ma is társaság őrzi, s aki ideális és egyedi zenei nevelést biztosított fia számára. Fricsay Ferenc zongorát, hegedűt, harsonát, klarinétot, ütőt, zeneszerzést és vezénylést tanult, emellett már 16 évesen megkapta apjától együttesének „ifjúsági tagozatát”, így gyakorlatot is szerzett a vezénylésben. A Zeneakadémián Bartók, Dohnányi, Hubay, Kodály és Weiner is tanította, tizenkilenc évesen diplomázott, majd Szegeden belőle is katonakarmester lett, 1933 és 1943 között pedig a Szegedi Filharmonikus Zenekar vezető karmestere. A szegedi zenei életet alapjaiban reformálta meg, rövid időn belül neves vendégkarmesterek és -művészek látogattak el a Tisza-parti városba. 1936-ban ő alapította a helyi operatagozatot. A háború alatt a Gestapo elől menekülnie kellett családjával. A háború után az Operaház vezető karmestere és a Székesfehérvári Zenekar társvezetője lett Somogyi László mellett. Fricsay a negyvenes években többször vezényelt a bécsi Volksoperben. A Salzburgi Ünnepi Játékokon 1947-ben – Herbert von Karajan ajánlására, aki le volt nyűgözve Fricsay egyik Újvilág szimfónia-előadásától – betanító karmesterként szerepelt volna, de Otto Klemperer helyett a bemutatón is be kellett ugrania, Gottfried von Einem Danton halála című művében. Egy évre rá pedig ugyanitt egy Frank Martin-operát vitt sikerre. Felkérés felkérést követett (pl. egy kevésbé sikeres kitérő a Staatsoperben), így adódott lehetősége, hogy elhagyja az egyre inkább sztálini Magyarországot, a nyugat-berlini RIAS (Radio in American Sector) zenekaráért. Berlinben is volt egy sikeres beugrása: 1948. december 16-án így debütált a Berlini Filharmonikusoknál, Eugen Jochum helyett. A RIAS-nál is maradt korai haláláig (1948 és '52 között a nyugat-berlini operaházban is főzeneigazgatói tisztséget viselt), közben rövidebb-hosszabb látogatásokat tett Nyugat-Európába, illetve az Egyesült Államokba, Izraelbe és Buenos Airesbe, nem egyszer zene-

karostul. Ám mivel a RIAS volt az amerikaiak egyetlen központilag finanszírozott zenekara, az Egyesült Államok hamarosan kihátrált e konstrukcióból. Fricsay Houstonban fél évig, a Bajor Állami Operaházban két szezonon át volt zeneigazgató. Halálos betegsége 1958 végén jelentkezett először, ami háromnegyed év lábadozást és kihagyást jelentett. Fricsay ezután 1959 szeptemberében tért vissza zenekarához, mely ekkor a Berlieni Rádió Szimfonikus Zenekara névre hallgatott. Itt többek közt az ő nevéhez fűződik az első németországi sztereó hangverseny-közvetítés, emellett ő volt Európában az első karmester, aki – Bernsteinhez hasonlóan – felfedezte a televízióban rejlő lehetőségeket.

Betegsége alatt – ha lehet – még intenzívebben dolgozott, hangversenyeinek és lemezeinek száma egészen elképesztő még mai szemmel nézve is. Utolsó hangversenyét Londonban adta 1961. december 7-én. 1962-ben jelent meg könyve Mozarról és Bartókról, 1963. február 20-án halt meg. A Deutsche Grammophon centenáriumi dobozában (*ld. recenziókat az 57. oldalon*) található kóddal ennél persze jóval részletesebb életrajzot is letölthetünk, Lutz von Pufendorf tollából. A berlini kultúráért felelős egykori államtitkár dolgozata megpróbálja bevonni a történelmet is az életrajzba, s való igaz: Fricsay életét számtalanszor keresztelte a történelem. Rögtön az elején az első világháború, a Monarchia felbomlása, majd a Horthy-korszak második világháborústól és zsidóüldözésestől, utána a koalíciós idők és a vasfüggöny leereszkedése, Nyugat-Berlin blokádja, a sztálini, majd a hrucsovi hidegháború, végül a falépítés. Füst Milán szavaival élve azonban Fricsaynak valójában nem életrajza, sokkal inkább munkarajza van. Vagyis nem tudhatjuk, Fricsayt mennyire érintették a történelmi változások. Az biztos, hogy életét sokkal inkább alakították a munkából adódó körülmények. Pl. hogy friss diplomásként korrepetitori állást ajánlottak neki az Operaházban, de vezénylési lehetőséggel nem kecsegtették, ezért ment Szegedre. Vagy hogy a Staatsoperben olyan produkciókat is vezényelnie kellett, melyek betanítási folyamatában nem vett részt, ezért hagyta őket ott. A történelemterhes idők maximum annyiban fontosak, hogy – félzsidó származású nem németként – sokat tett a német kultúra háború utáni elfogadtatásáért. Fricsay és a RIAS Zenekara a nyugat-berlini kultúra első számú nagykövetének számított az ötvenes években Európa- és világszerte.

Pályatársak

Fricsay azon kevesek közé tartozott, akiket szerettek és megbecsültek a kollégák, pályatársak. A mostani lemezkiadás sokadszor idézi Yehudi Menuhin megható és baráti szavait, az egy évtizeddel előbbi dobozban emellett Dietrich Fischer-Dieskaútól is olvashattuk, mennyire szerette és csodálta a magyar karmestert. Bruno Walter Fricsay humánusáról is nagy elismeréssel nyilatkozott. Claudio Abbado többször említette, milyen nagyra értékeli Fricsay Mozart-felvételeit, Carlos Kleiber pedig egyenesen a legjobbnak nevezte Beethoven Hetedikjét (melyből

maga Kleiber is készített egy meglehetősen etalonértékűt). Említettem, hogy Karajan ajánlotta Fricsayt Klemperer mellé betanítónak, aki helyett Fricsay sikerrel ugrott be utóbb, ahogy Jochum vagy Furtwängler helyett is Berlinben és a Luzerni Fesztiválon.

Fricsay maga is ragaszkodott partnereihez, szólistáihoz, akik közt meglehetősen sok a magyar és a nő. Martzy Johannát – akivel egyetlen felvétel, Dvořák Hegedűversenye készült el, noha tervezték az együttműködés folytatását – még Szegedről ismerte, Fischer Annie-t Budapestről, Anda Gézával a harmincas években került kapcsolatba, szinte testvéri együttműködés alakult ki köztük, és már 1952-ben a salzburgi fesztiválon meg kellett ismételniük Bartók 2. zongoraversenyét, hogy utána még vagy hatvan-szor előadják, mielőtt mindhárom zongoraversenyt lemezre veszik (1959–1961). Maria Stader szintén magyarnak született (Molnár Mária néven), a mindig fiatal hangú soprán emblematikus alakja Fricsay opera- és oratórium-felvételeinek. És itt vannak a nem magyar nők: Clara Haskil, Monique Haas, Margrit Weber, Erica Morini. De persze akadnak férfiak is: Yehudi Menuhin, Dietrich Fischer-Dieskau, Conrad Hansen, a nők abban az időben szokatlan aránya mégis feltűnő.

Saját pálya?

Fricsay rövid élete, az ezalatt létrehozott, elképesztő mennyiségű maradandó alkotás nem jelent teljes vagy lezárt életművet. A Beethoven-ciklust, melyből a Nyolcadik és a páratlanok készültek el, nem tudta befejezni. Tervben volt egy komplett Brahms zenekari ciklus, mely nem félbe-, inkább harmadába maradt. Ha hat évvel idősebb riválisához, Herbert von Karajanhoz hasonlítjuk, olyan, mint ha Karajan életműve 1957-ben (vagy inkább 1955-ben) megszakadt volna. (Persze az se kutya, amit Karajan addig alkotott, mégis jó, ha a lemezre vett életmű harmada-negyede készült el eddig.) Vagyis nehéz megmondani, mi lett volna, ha mondjuk a berlini fal szétszedésére rendezett koncertet Fricsay dirigálhatta volna... Gondoljunk bele: a Deutsche Grammophon nem Karajannal, hanem Fricsayval és a Berlieni Filharmonikusokkal vág bele az első teljesnek szánt sztereó Beethoven-ciklusba.

Valószínű, hogy nem egyedül Fricsay döntött arról, mit vehet fel, és mit nem. Erre a rangra talán a hatvanas évek közepére emelkedhetett volna. Fricsay repertoárja ugyan Händeltől a kortársakig terjed (állítólag létezik egy Vivaldi- és Bach-versenyműveket tartalmazó lemeze, de én sose hallottam), ezen belül óriási lyukak vannak. A német romantika például (Weber kivételével) igencsak alulreprezentált. Semmi Bruckner, Mahlertől egyetlen dalciklus, alig valamicske Brahms, egyetlen Schubert-szimfónia, Mendelssohntól csak a Hegedűverseny és a Szentivánéji. Ugyanez a helyzet az operákkal. Mozart, az igen, de a többi hiányos – ahhoz képest, hogy Fricsay tizennyolc évesen lehetett volna korrepetitor, Szegeden operát alapított, harmincegy évesen főzeneigazgató volt Pesten, majd Bécs-

ben, Berlinben, Münchenben is operaházat vezetett. Az olasz repertoárból léteznek koncertfelvételek, de csak alig, és Fricsayhoz fűződik tudtommal a világ első Wagner-stúdiófelvétele (A bolygó hollandi, 1951), hogy aztán egyetlen percnyi más Wagner-felvétel se kerüljön ki a kezei közül... Vagyis a centenáriumra megjelent első doboz – mely a zenekari műveket tartalmazza – valóban a legfontosabb és a legvastagabb.

Még az oratorikus felvételek állnak a legjobban, leszámítva a teljes barokk hiányát. Mozart c-moll mise

és Requiem, két Évszakok (és még egy Te Deum is!), két Verdi Requiem, Rossini Stabat Mater, Kodály és Bartók oratorikus művei: ennél többet más is aligha produkált ebben az időben. Fricsay számára borzasztó fontos volt az emberi hang, ez ki is derül e felvételekből – ezért különösen sajnálhatjuk, hogy a rendszeresen előadott operákból oly kevés maradt ránk.

A hiányoknak több oka is lehet. Az ötvenes években számos műből készült felvétel más – befutottabb – karmesterekkel. Fricsaynak, a kései érkezőnek egy darabig a „maradék” jutott, illetve bizonyos szerzőket rá osztottak: elsősorban Mozartot és Bartókot, de Csajkovszkijt is kellőképpen, s Haydnból is többet vehetett fel, mint akkoriban a nagy átlag. Vagyis ne higgyük, hogy Fricsayt nem érdekelte Schubert vagy Mahler, de biztosan érdekelte Haydn, Mozart, Weber, Csajkovszkij, Dvořák és Bartók.

Az is jellemző a hangzó hagyatékára, hogy bár a nagy művek gyakran hiányoznak, a „kicsik” jóval nagyobb számban kapnak teret. Vegyük Richard Strausst, akitől a kötelező Till és Don Juan mellett a klarinét-fagottra írott Duett concertinót és a zongorás Burlesque-et rögzítette (nem is akárhogy), de a nagyobb szimfonikus darabok hiányoznak. Stravinskytól nincs mondjuk Tűzmadár, de van Tündér csókja, Tételek és Capriccio (zongorára és zenekarra), azóta is alig játszott remekművek, nagyszerű előadásban. És igen sok kortárs zene, ami persze nem meglepő.

Milyen volt?

Van egy fizikailag nagyon vacak, zeneileg annál ragyogóbb sorozat: egy-egy karmestertől (és pár szólistától). Tízlemezes dobozok, melyeken minden „maestrónak” van egy eposzi jelzője. Mengelberg a „maestro appassionato”, Karajan a „maestro nobile” (Karajan? Miért nem Erich Kleiber?). Böhm a „decente”, Schuricht az „agile”, Toscanini a „furioso” és így tovább. Nem tudok Fricsay-dobozról ebben a sorozatban, de a jelzőt sem tudnám megtippelni. Fricsay ugyanis nem „egyforma”: tud ilyen is, olyan is lenni, agilis, szenvedélyes, elegáns, robbanékony. Ha Toscaninit vagy Furtwänglert felismerjük az előszobából is, Fricsayt aligha.

Ez nem hiba, nem erény, pusztán tény. Vannak ilyen karmesterek, Ansermet esetében is gondban lennék. Fricsay talán a „maestro naturale” címre pályázhatna a legnagyobb sikerrel.

Az egyes szerzők esetében is vannak sztereotípiák, melyeknek érdeemes a végére járnunk. Pl. hogy Mozart- és Bartók-karmester volt. Mozart-felvételei igazán nagyon jók, de nem mindig osztályon felüliek. A gyakran újrakiadott, némi-képp gyermeki Varázsfuvola, a szép, de Furtwängler, Walter vagy Klemperer előadásaihoz képest kis-

sé erőtlen Don Giovanni nem üti meg azt a színvonalat, mint a Szóktetés vagy valamennyi szimfónia-felvétele. A szimfóniák közt van (a 201-es A-dúr és a Jupiter), amit kétszer is felvett – egyik jobb, mint a másik. Nekem a két Jupiter a nagy kedvencem, erőteljes, részletgazdag, elemző, lendületes, de nem erőszakos – benne van kedvenc szimfóniám kedvenc tíz előadásában. A Clara Haskillal készített, szintén végtelenül természetes zongoraversenyek ismertebbek, de a Klarinétversenyt sem érheti elmarasztalás. Fricsay Mozartja sem gyors vagy lassú, gyengéd vagy éles – épp olyan, amilyennek lennie kell.

S mi a helyzet Bartókkal, akire talán elsőként asszociálhatunk, ha Fricsay nevét halljuk? Itt is vannak kevésbé sikeredett előadások – de egy részük nem Fricsay bűne. A Cantata profanában nem az a baj, hogy németül van – ahogy A kékszakállú vagy a Psalmus is: utóbbi úgy csodálatos, ahogy van –, bár ez a magyar fülnek szokatlan. Sokkal inkább az, hogy a két énekes félreérti. Helmut Krebs és Fischer-Dieskau Humperdincket csinál Bartókból, s hiába jobb Fricsay, mint bármely más felvétel karmestere, a produkció csak részleteiben élvezhető. A Kékszakállúban se jók az énekesek – és ez dirigálva sincs átütően.

A többi Bartók-felvétele viszont megkerülhetetlen: ugyanolyan világos és természetes, mint a Mozartok. És ez azért is fantasztikus, mert Fricsay számára Bartók szinte kortárs zene volt, s miközben a közönség talán az utóbbi két-három évtizedben fogadta be zenéjét, néhány előadó a kezdetektől értette. Reiner, Karajan, Menuhin, Doráti, kicsit később, a hatvanas években a fiatal Boulez (sokkal inkább, mint az idős). Ők eleve úgy álltak Bartók zenéjéhez, mint klasszikushoz. Karajan 1953-as Zenéjénél, Doráti Kékszakállújánál, Reiner (két) Concertójánál vagy az Anda-Fricsay-féle zongoraversenyeknél azóta is nehéz jobbat találni. Ahogy Fricsay közvetíti a kortárs zenét, attól még Werner Egk vagy Frank Martin zenéjét is hajlamosak vagyunk nagyszerűnek érezni. És ha arra gondolunk, amit Rosztropovics mondott: hogy az előadóművésznek kötelessége a kortársakat befogadhatóvá tenni, akkor talán nem tévedés, ha a kortárs zene elidegenedésében az előadói hozzáállás megváltozásában leljük meg az egyik okot.

Fricsay Bartókjának – és a többi kortárs zenéjének – előadásában talán az a kulcs, hogy az agy és a fül frissességét halljuk. Nem előítéleteket, berögződéseket, sztereotípiákat. Ez is egyfajta „historikus előadásmód”, ha nem tévedek. Magam – sokakhoz hasonlóan – a Kocsis/Fischer-féle Bartók-zongoraversenyeken nőtem fel, s mindent ehhez hasonlítottam. Elsőként a jóval később megismert Anda/Fricsay győzött meg arról, hogy másképp is lehet (bár ma is úgy érzem, a Kocsis/Fischer is ugyanilyen jó). A különbséget vétek lenne egy mondatban összefoglalni, a legokosabb, ha mindkettőt rendszeresen hallgatjuk.

És ez a hozzáállás máskor is beválik. Legyünk pluralisták! De ha ez nem megy (pl. nincs annyi pénzünk), nem tévedünk nagyot, ha Fricsay Bartók-felvételei mellett tesszük le a voksot. Persze ha meghallgatjuk a Varga/Fricsay-féle Hegedűversenyt, nem lesz bajunk, ha a Menuhin/Dorátit is mellé tesszük. Fricsay előadásában a „kisebb” művek is remekelnek (Két portré, Rapszódia zongorára és zenekarra), s hosszú idő után most ismét kaphatók CD-n (igaz, csak az összkiadás részeként). A Táncszvit és a Divertimento a világ kulturális örökségének része, ahogy az 1957-es Concerto is, habár annak első tételében – ritka kivételként – a berlini rádiózenekar kissé slendrián. Cserébe pl. a harmadik tétel elejét egyetlen másik felvételen sem kapjuk ilyennek. A lasú negyedik tételben a humort, az ötödiknek a nyitó fanfáriját emelném ki, kedvcsinálóként. Részletek, mellékszólások hallatszanak, ahogy csak nagyon kevés előadásban. A Zene is remek – és ebből még kevesebb igazán jó felvétel létezik (pl. elfelejthetjük Boulez korai lemezét).

A többi felvétel közül hadd emeljek ki párat: a szlávok – Csajkovszkij, Dvořák, Smetana, Stravinsky – mindig remekelnek, az Újvilág-szimfónia – melyet koncerten is rengetegszer játszott, és kétszer is felvett – nagyszerű. Jobb, mint a Karajanok, s majdnem olyan jó, mint Erich Kleiber előadásai. A „kis” Richard Straussok – ha lehet – jobbak, mint maguk a művek... A Les préludes a legjobb sztereó előadás, megközelíti Mengelberg fantasztikus felvételét, a szólómarányok egyetlen másik felvételen sem ennyire precízek. A Prokofjev Klasszikus szimfónia humora, a Kodályok belülről jövő természetessége, és ne feledkezzünk meg a talán legismertebb felvételéről: a Beethoven Hármas/Brahms Kettősversenyről vagy a két Verdi-Requiemről (különösen a későbbiről).

Néhány más műből is több felvétele maradt fenn. Ezek kapcsán is létezik pár előítélet: hogy a korábbi felvételek jobbak, frissebbek, erősebbek, egyedibbek. Az igazság az, hogy bár van jó pár összehasonlítható előadás, az időponthon kívül vagy a zenekar különbözik, vagy az, hogy egyik stúdió, másik koncert. Alapvetően azonban alig-alig van változás Fricsay zenei megközelítésében. A Patetikus szimfónia 1959-es felvétele (RSO) valóban nem éri el azt az izzást, mint az 1953-as (Berlini Filharmonikusok), de a különbséget sokkal inkább a két zenekar okozza, mint a karmester. De a fordítottjára is látunk példát: az 1961-es (élő) Haydn Évszakok sokkal élvezetesebb, mint a kicsit unalmas 1952-es stúdió.

Jobbak tehát az élő felvételek, mint a „műtermiek”? Ez is egy előítélet, mely nem állja meg a helyét. A Haydn-szimfóniáknál lehet érvelgetni: ami a koncerten megismételhetetlen, az a felvételen tökéletesebb. A két Mozart c-moll mise-felvétele (szinte egyszerre készültek, ugyanazokkal az előadókkal) is ez az érvényes, emiatt hol ez, hol az tetszik jobban. Az 1961-es koncert Eroica nagyon jó, míg az 1958-as stúdió egyszerűen csodálatos. Ismét a Filharmonikusok jobbak a Rádiózenekarnál, ez tehát erősebb körülmény, mint bármi más, s talán emiatt jobb egy hajszállal az 1960-as stúdió Moldva (BPO) a stuttgarti, ugyancsak 1960-as koncertnél.

Fricsay előadói módszere a stúdiófelvételeknek és a koncerteknek egyaránt kedvezett: titka az alapos előkészítő munkában, az elmélyült próbákban rejlik, az előadásokon ehhez társult a pillanat ihlete, izzása és Fricsay szuggesztivitása. Annyi bizonyos, hogy hangversenyen Fricsay sokkal szélesebb repertoárt adott elő, mint amennyit felvehetett. Így maradt fenn pl. egy Brahms d-moll zongoraverseny Conrad Hansennel, az efféle felvételek minden érényével e hátrányával, vagy a briliáns Liszt Esz-dúr Shura Cherkasskyval, a remek Brahms Hegedűverseny Gioconda de Vitóval (ismét egy nő!). Talán van rá esély – lévén szó egy rádiózenekar vezető karmesteréről –, hogy idővel további műveket is megismerhessünk Fricsay tolmácsolásában.

Megemlékezés

Végül nézzük, hogy emlékezik meg az utókor Fricsayról. A kiadó, akihez kezdetektől tartozott, a Deutsche Grammophon először 1978/79-ben rukkolt elő egy szép dobozzal. Ekkor adoptálták azokat a rádióközvetítéseket, melyek a későbbi DG-kiadásokban is elő-előbukkannak. A doboz meg is kapta a nagy német lemezdíjat 1979-ben. 1994-ben, Fricsay 80. születésnapjára egy 11 CD-s doboz látott napvilágot, melyet lemezenként is megvásárolhattunk (én persze egészben csaptam le rá). Tíz éve – mintha tegnap lett volna – pedig egy 9 CD-s papírdoboz jött ki, néhány addig elég nehezen megszerezhető felvétellel. A mostani összkiadás első doboza augusztus óta hallgatható, a második – az operákat, oratorikus műveket, dalciklusokat (vagy pl. az Altrapszódiaát) tartalmazó – még várat magára. Jó lenne, ha legalább a legfontosabb felvételek nem tűnnének el a katalógusból (a Bartókok egy része évtizedek óta megszerzhetetlen volt eddig). Ez persze egyre inkább online letöltést jelent, de ez az egész lemezipar átalakulásából fakad. A cikk leadásakor jelenik meg az Operaház megemlékezése egykori művészeti vezetőjéről. A tartalomjegyzék szerint igazán hiánypótló munkát olvashatunk: nem csak életrajzot (Karczag Márton munkáját) és visszaemlékezéseket (Csobádi Péterét és Palló Imrét). Ókovács Szilveszter lemeznaplója mellett az igazán hiánypótló a teljes (?) diszkográfia, illetve a még ennél is hiánypótlóbb, teljes koncert- és operaelőadás-lista, melyből sokkal árnyaltabb képet kaphatunk arról, mi állt Fricsay zenei érdeklődésének homlokterében. ■

ZENEAkadÉMIA

ALAPÍTVÁ 1875

ZENEAkadEMIA.HU

AHOL ÉL A ZENE

**A ZENEAkadÉMIA
SZIMFONIKUS ZENEKARÁNAK
KONCERTJEI NAGY MESTEREKKEL**

KOCSIS ZOLTÁN

2014.11.23.

VASHEGYI GYÖRGY

2015.04.15.

KOBAJASI KENICSI RÓ

2015.05.18.

PINCHAS STEINBERG

2015.10.22.

A koncertsorozat támogatója az Erste Bank
és a Zeneakadémia Baráti Köre.

**reddot award 2014
winner**

ORIGO

metropol

Mercedes-Benz

T-Mobile Systems